

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

23e jaargang nr. 18

3 mei 1970

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 8,50 per jaar

Overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Standbeeldje Anne Frank, Janskerkhof Utrecht - Pieter D' Hont (1959)

Foto: Manus van der Kamp

1945-1970

In 1945 — vijftig jaar geleden, werden we bevrijd, de tweede wereldoorlog was afgelopen. Het was in tegenstelling tot de eerste, een echte wereldoorlog. Zo vochten in Noord-Afrika en Europa Amerikanen, Australiërs, Afrikanen en Aziaten zij aan zij. En in 1945 had de vrijheid gezegevierd. DE vrijheid of ONZE vrijheid? Er gebeurde in dat jaar nog meer:

In 1945 riepen republikeinen op Java de onafhankelijke republiek Indonesië uit. Het begin van een periode van ondrukking en verzet (meer verzet overigens dan bij ons in de voorafgaande vijf jaar) die vijf jaar duurde.

In 1945 werden in Setif in Algerije ongeveer 70.000 mensen neergeschoten door pas bevrijde Europeanen — omdat ze deelnamen aan een vreedzame betoging voor vrijheid. Het begin van vijftien jaar verzet en bevrijdingsoorlog.

In 1945 kreeg het Indochinese verzet een nieuwe tegenstander: de Fransen losten de Japanners af, zoals nu de Amerikanen de Fransen hebben afgelost. De strijd gaat door, nog steeds, op drie mei 1970.

Onze filosofen beweren dat een mens niet vrij is, zolang andere mensen onvrij zijn. Onze politici en wij die deze politici gekozen hebben en daarmee steunen, weten wel beter. Afrikanen en Aziaten vochten en sneuvelden voor ONZE vrijheid. En toen we vrij waren organiseerden we expeditie-legers om diezelfde Aziaten en Afrikanen te bewijzen dat onze filosofen ongelijk hadden, dat ONZE vrijheid de HUNNE niet was.

Over een Afrikaan, die dat niet aan het verstand was te brengen, gaat het gedicht „AFRIKAANS OCHTENDGLOREN” van Keita Fodeba uit Guinee. Het is geciteerd door Frantz Fanon in „De Verworpenen der aarde”, uitgegeven door Bruna.

Afrikaans ochtendgloren

Het was rond zonsopgang. Het kleine gehucht dat een halve nacht lang gedanst had op het geluid van de tamtams, ontwaakte beetje bij beetje. De herders in lompen speelden fluit en voerden de kudden naar het dal. De jonge meisjes, zwermen kanaries, volgden achter elkaar het slingerende pad naar de bron. Op het erf van de maraboet neuriede een groep kinderen in koor verzen uit de Koran.

Het was rond zonsopgang. Gevecht van de dag en de nacht. Maar de laatste, uitgeput, kon niet

meer en stierf langzaam weg. Enkele zonnestralen hingen aan de horizon, verlegen nog en bleek, voorboden van de overwinning van de dag, de laatste sterren gleden zacht onder stapels wolken, als perambukbomen in bloei.

Het was rond zonsopgang. En daar, achter op de wijde vlakte met purperen contouren, het gebogen sihouet van een man die de grond omhakte: het silhouet van Naman, de landbouwer. Bij iedere slag van zijn daba vlogen verschrikt de vogels op en zochten pijlsnel de vredige oevers van de Djoliba, de grote stroom de Niger. Zijn broek van grijs katoen, doornat van dauw, sloeg opzij tegen het gras. Hij zweette, onvermoeibaar, steeds gebogen, en vaardig hanteerde hij zijn werktuig; want vóór de komende regens moest het zaad onder de grond.

Het was rond zonsopgang. Nog steeds zonsopgang. De grasvogeltjes duikelden in het lover en kondigden de dag aan. Over het vochtige pad van de vlakte rende een kind, een pijlkoker aan een draagband over de schouder, buiten adem in de richting van Naman. Het riep: „Broeder Naman, het dorpshefde vraagt u onder de palaverboom.”

Verrast door een zo vroege uitnodiging, legde de landbouwer zijn werktuig neer en liep naar het dorpje, dat nu straalde in de groeiende zon. Reeds zaten de Ouden, ernstiger dan ooit, op hun plaats. Terzijde van hen zat een man in uniform, de districtscommandant, onbeweeglijk zijn pijp te roken.

Naman nam plaats op een schapevacht. De zegsman van het hoofd stond op om de vergadering de wil van de Ouden over te brengen: „De Blanken hebben een districtscommandant gestuurd, om een man van het dorp te vragen, die naar de oorlog in hun land gaat. Na overweging hebben de notabelen besloten de jongeman aan te wijzen die het meest representatief is voor ons ras, opdat hij in de strijd der Blanken de moed kan bewijzen, die onze *Manding* altijd gekarakteriseerd heeft.”

Naman, wiens indrukwekkende gestalte en duidelijke spierontwikkeling iedere avond in harmonieuze coupletten door de jonge meisjes werden geprezen, werd officieel aangewezen. De zoete Kadia, zijn jonge vrouw, raakte door het bericht van streek, hield plotseling op met stampen, borg de vijzel op en sloot zich, zonder een woord te zeggen, op in haar hut, om verstikt snikkend over haar ongeluk te huilen. Haar eerste man was haar ontnomen door de dood en ze kon niet begrijpen dat de blanken haar Naman

zouden ontnemen, de man op wie al haar nieuwe hoop gevestigd was.

Ondanks haar tranen en haar klaagzangen begeleidde de zware klank van oorlogstrommen Naman de volgende dag naar de kleine haven van het dorp, waar hij aan boord van een sloep ging, die hem naar de hoofdplaats van de streek zou brengen. In plaats van te dansen op het plein zoals gewoonlijk, kwamen de meisjes 's nachts waken in de kamer van Naman, waar ze rond het houtvuur tot de ochtend verhalen vertelden.

Enkele maanden verlieten zonder dat enig nieuws over Naman het plaatsje bereikte. De kleine Kadia werd zo ongerust dat ze haar toevlucht nam tot de fetisj-expert uit het naburige dorp. De Ouden zelf hielden een kort en geheim beraad over het onderwerp, waarvan niets uitliep.

Eindelijk kwam op een dag in het dorp een brief van Naman aan het adres van Kadia. Die begaf zich, bezorgd over de toestand van haar echtgenoot, dezelfde nacht, na moeizame uren lopen, naar de hoofdplaats van het gewest waar een vertaler het schrijven las.

Die nacht verleenden de oudere vrouwen de jonge Kadia de gunst op het erf van hun oudste, hun normale avond-palaver bij te wonen. Het hoofd van het dorp, bood, verheugd over het bericht, al de bedelaars van de omstreken een groot feestmaal aan.

Weer gingen verscheidene maanden voorbij en iedereen werd ongerust, want men wist verder niets meer van Naman. Kadia dacht erover opnieuw de medicijnman te gaan raadplegen, toen ze een tweede brief kreeg. Naman was nu, na Corsica en Italië, in Duitsland en tot zijn vreugde was hij reeds gedecoreerd.

Een volgende keer was het een eenvoudige kaart waaruit bleek dat Naman gevangen was genomen door de Duitsers. Dat nieuws woog in al zijn zwaarte op het dorp. De Ouden gingen in beraad en besloten dat Naman voortaan gerechtigd was de Douga te dansen, die heilige dans van de gier, die niemand danst zonder dat hij een opvallende daad verricht heeft, de dans van de malinké-heersers, waarvan iedere stap een etappe uit de geschiedenis van Mali is. En dat was een troost voor Kadia, om haar man verheven te zien tot de waardigheid van de helden van het land.

De tijd ging voorbij... Twee jaren volgden elkaar... Naman was nog altijd in Duitsland. Hij schreef niet meer.

Op een goede dag kreeg het dorpshef uit Dakar een paar woorden die de spoedige komst van Naman aankondigden. Onmiddellijk barstten de tamtams los. Men danste en zong tot zonsopgang. De jonge meisjes componeerden nieuwe liedjes voor zijn ontvangst, want de oude die hem opgedragen waren, zeiden niets over de Douga, die beroemde dans van de *Manding*.

Maar een maand later richtte korporaal Mousa, een groot vriend van Naman, deze tragische brief aan Kadia: „Het was rond zonsopgang. We waren in Tiaroye-sur-Mer. Tijdens een grote ruzie tussen ons en onze blanke chefs van Dakar, heeft een kogel Naman verraden. Hij rust in Senegalese grond.”

Het was inderdaad tegen zonsopgang. De eerste stralen van de zon, die nauwelijks het oppervlak van de zee beroerden, verguldden haar kleine schuimende golfjes. Op de adem van de bries bogen de palmbomen, als walgend van deze ochtendlijke strijd, hun kruin zacht naar de oceaan. De raven kwamen in luidruchtige troepen de omgeving met hun gekras inlichten over de tragedie die de zonsopgang van Tiaroye met bloed doordrenkte... En in het ontvlamde azuur, juist boven het lijk van Naman, zweefde zwaar een reusachtige gier. Hij scheen hem te zeggen: „Naman! Jij hebt de dans die mijn naam draagt niet gedanst. Anderen zullen haar dansen.”

Agressie bij de mens

door Anthony Storr

De auteur schrijft over agressie als instinctieve impuls, als faktor in het leven van kind en volwassene in hun seksuele relaties. Hij toont aan hoe vijandigheid kan ontstaan, hoe agressie zich uit bij een opgewonden kind, een jaloezse echtgenoot, een politicus of een psychopaat. De auteur besluit zijn helder en humaan boek met een pleidooi voor begrip en beheersing.

136 blz.

f 9,25

Verkrijgbaar door storting of overschrijving van f 9,25 op postrekening 58 t.n.v. De Humanistische Pers, Utrecht.

Uit ervaringen van de verzetsbeweging en partisanenorganisaties in de strijd tegen de Duitse bezettingsmacht in de tweede wereldoorlog en het nog aktuëler aanschouwelijk onderwijs dat Algerije en Vietnam ons geven, werd en wordt steeds weer de konklusie getrokken, dat ook in West-Europa een konsekwente opleiding van de bevolking in guerillatactieken aan de ene kant voldoende effect van afschrikking op potentiële agressors zou hebben en aan de andere kant tot een fundamentele demokratisering van verdedigingsactiviteiten zou leiden. Dit komt omdat een verdediging in de vorm van een guerilla alleen met politiek geëngageerde individuele strijders door te voeren is. George F. Kennan is van mening dat elk westeuropees land, dat in staat is zijn bevolking tot politiek bewuste guerillastrijders en ondergrondse strijdkrachten op te leiden, zou kunnen afzien van de aanwezigheid van buitenlandse troepen in zijn land. Niet alleen de Zwitsers maar ook de Fransen bouwen tegenwoordig als aanvulling op en vervanging van het gewone leger een territoriale militie op. Nog slechts ongeveer 15 % van de dienstplichtigen moet opkomen voor zijn nummer in de normale strijdkrachten, de rest wordt ingeschakeld in de territoriale verdediging met inbegrip van de Bescherming Bevolking... Bij akties van deze territoriale militie zou men aan overvallen, terroristische vergeldingsakties en geweldloze weerbaarheid van de bevolking kunnen denken.

Sebastian Haffner heeft echter in zijn inleiding op de strategische geschriften van Mau Tse-toeng gewezen op enkele relevante bezwaren: „Een dergelijke volksoorlog kan zich één ding niet veroorloven, namelijk de eigen bevolking in haar geheel beroven van de eerste bestaansvoorwaarden. Een grote stad kan versterking van de levensmiddelenvoorziening maar een paar dagen overleven, en iedere revolutie in een stad leidt tot een radikale versterking doordat het transport- en distributie-apparaat lamgelegd wordt... Hetzelfde geldt voor een verstedelijkt hooggeïndustrialiseerd land als geheel. Het gaat niet alleen om de levensmiddelenvoorziening, maar ook om algemene voorzieningen: elektriciteit en gas, zaaigoed en kunstmest voor de boeren, olie en kolen, grondstoffen voor de fabrieken, waren voor de winkels, geld voor de huisvrouwen... De burgerbevolking, door wie deze oorlog moet worden gedragen, is er volstrekt niet tegen opgewassen, dat heel het ingewikkelde apparaat wordt lamgelegd.”

Men mag aannemen dat de massieve verzetsakties van een omvangrijke territoriale militie spoedig tot een economische chaos moeten leiden, waardoor de bevolking nu juist tot kolleboratie zal worden gedwongen. Het verschil tussen de omvangrijke aktiviteit van een territoriale militie en de aanslagen van een kleine verzetsgroep bestaat juist hierin dat de „in homeopathische doses” door deze kleine groepen uitgeoefende terreur weliswaar het moreel van de bezettingsmacht ondermijnt — en tot gruwelijke vergeldingsmaatregelen tegen de bevol-

king leidt — maar toch het vitaal-belangrijke funktionieren van de ekonomie en het bestuur niet fundamenteel aantast... Het doel van de guerillastrijdkrachten is soms zelfs niet zozeer om de vijand fysiek te vernietigen dan wel om zijn politieke stootkracht te niet te doen... Op zijn minst in de beginfase is het een mengsel van territoriale en sociale oorlogvoering, van militaire akties van ongeorganiseerde eenheden en geweldloze weerbaarheid van de burgers, waarbij soms de non-koöperatie van de burgers de overheersers meer frustreert dan militaire akties.

Een passende vorm van een democratische volksoorlog krijgt men, dacht ik, indien men met de guerilla-oorlog het volgende, op het eerste gezicht erg theoretisch lijkende experiment doet. Men maximaliseert de geweldloze, politiek-psychologische, civiele en sociale elementen van guerilla-oorlogvoering en minimaliseert de gewelddadige, militaire en territoriale elementen die teruggaan op de traditionele oorlogvoering.

Bij dit proces van minimalisering en maximalisering slaat de guerilla-oorlog in de loop van de kwantitatieve verandering om in de nieuwe kwaliteit van sociale verdediging. De verdediging wordt dan niet meer alleen actief gedragen door ondergrondse organisaties, guerilla-organisaties of territoriale milities, maar door de hele burgerbevolking. De strijdmiddelen bestaan uitsluitend uit methoden van geweldloze weerbaarheid, d.w.z. protestdemonstratie, niet-samenwerken en direkte aktie tegen die maatregelen van de overweldiger waarmee deze probeert in te grijpen in het grondwettelijk en rechtelijk vastgelegde funktionieren van het sociale leven. Dergelijke maatregelen moeten de verdedigers dan door geweldloos ingrijpen weer korrigeren of door aanvulling op een andere plaats compenseren.

In de praktijk zou dit betekenen dat in geval van verdediging iedere politikus, manager en arbeider op zijn legale arbeidsplaats blijft en de zogenaamde nieuwe machthebbers in hun wederrechtelijk toegeëigende rollen negeert. Zo toegepast wordt de ver doorgevoerde arbeidsverdeling in een industriële maatschappij geen hindernis, maar basis van de volksoorlog. Hoe specialistischer het netwerk van de funkties namelijk is des te moeilijker moet het de overweldiger vallen rollendragers naar willekeur te verwisselen...

Het nieuwe concept voor verdediging opent mogelijkheden voor een demokratiseringsproces, ja vereist dit zelfs. Het is niet absoluut noodzakelijk dat de sociale democratie perfekt is, voordat een begin gemaakt kan worden met overschakeling op sociale verdediging. De overschakeling op zichzelf brengt al een trend in de richting van demokratisering mee, evenals omgekeerd de militaire defensie plannen voor de noodtoestand meebrengt en een bepaalde „formalisering” en „autokratisering” van de maatschappij tengevolge heeft.

(Uit: Katernen 2000, 1969/4)